

ואלו נדרים פרק אחד עשר נדרים

(א) לקמן פ' 5: [על] (ב) [מסופתה פ"א] (ג) [מסות טו: ע"ש] (ד) [מסות פ"ד משנה ג מסות טו:]

הגהות הב"ח

(א) גמ' לעולם שאני הכא כ"ל ומינות אימא לך נמקח: (ב) רש"י ד"ה ותהא וכו' מתשמישן דהיינו וכו' והוא לה דברים שבין וכו' והיינו דקמיה: (א) ד"ה אלא אי אמרת וכו' ולא הו' בעל בכלל א"כ ב"ע"כ יפר חלקו דקתני היינו לאחור שתתגרש משום דלאמרינן וכו' האילו דלששתתגרש וכו' ובשבתא מתחייב וכו' ומאן דפריך הכי סברה ליה וכו' דלמור (ל) ג"כ תהלת דף פג: (ד) ד"ה שאני וכו' קא משתירא ליה דלשט א"כ: (ה) ד"ה רבי אלעזר וכו' אלא מהיקשא ג"כ וזכיר משנת דמאי פירש הרב ברטנורא הכי סברה דבעל כל אלו ע"כ מפרש ע"ה המורה גדולה ולא תרומת מעשר:

תוספות

ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא: כי נדרה נעולה אינו מן היהודים פירוש מתשמישן היהודים משאר יהודים קאמריה ואמאי נריך להפר חלקו והא לא סברה נפשה אלא משאר יהודים: שאני ב"חא. הדבוכא שמתחייב לחסור מנה משמשים המותר לה דהיינו משמשים העל ולקן נריך להפר חלקו ויחית ספרים דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נעולה אינו מן היהודים לכוון משמשים קאמריה שרי אסורה בתשמשים בלא נדרה אלא ה"ק נעולה הנאחז מפירות היהודים שלא אהנה מהם אף כי לא אהנה נפשה א"כ הו' עניו נפש דהא אמרינן [על דף פג:] כשאין פרנסתו אלא ממנו יפר דהא ליכא למימר דאמרה קיום נהנה מן הגביות דוקא בעבור שגלה אכל ממה שיקח הבעל מהם הענה א"כ אמאי יפר בעבור שמתחייב אפי' ביה לבינה לא הו' כיון שזינן העל להביא ממקום שיראה ה"ר יונה י"ב ויפר לא נעולה אף אחר שגירשה ואמאי תהא נעולה אי היהודים אלא לאו בעל בכלל בריות הוא וכו' אמריה נעולה אינו מן היהודים מתשמשים קאמריה והו' ביה לבינה ושמני שאני דמוכחא מילתא דהא סברה וכו' נמי בעל לאו בכלל בריות בעלמא הכא הו' בכלל בריות והבי משמע לן נעולה מבעל בתשמשים נדרה ושמה ה"ק

איטיביה רבא לרב נחמן. דלמור בעל לאו בכלל בריות הוא: ומהא נעולה מן היהודים. לכשתתגרש אסורה לינשא דהכי קאמרה ונעולה אינו מן היהודים שלא אהנה (ב) מתשמישו דהיינו דומיא דהנחת תשמישן עלי וכדכר דלמור כל כי האי גוונא חייב נדרה. והשתא מיהדר לאיתויי תיובתא דרב נחמן אי אמרת בשלמא בעל בכלל בריות הוא אהכי יפר חלקו דכי אמרה נעולה אינו מן היהודים הו' בעל בכלל ואיסקר ליה מתשמישן והו' להו דברים שבין לבינה ואהכי יפר כל ומן שהיא ברשותו ולכי נפקא מיניה חייבא נדרה כשאר דברים שבין לבינה היינו דקתני ותהא נעולה מן היהודים לכשתלגא מרשותו של זה שאינה יכולה לינשא לאחרים: אלא אי אמרת דבעל לא הו' בכלל בריות. ותפשוט דכי אמרה ונעולה אינו מן היהודים דלא הו' בעל בכלל (א) משום דלאמרינן נדרי עניו נפש הוא האילו ולכשתתגרש או תתאלמן לא

מוכל להנשא לכל אדם אהכי קרי ליה מהשתא עניו נפש אע"ג דהשתא כל זמן שהיא תחתיו אינו עניו נפש דידה והואיל ועניו נפש אינו אמאי יפר חלקו כשתלגא מתחתיו חל זה הנדר ויפר לה לעולם כשאר נדרי עניו נפש אלא ש"מ דבעל בכלל בריות הוא וזנדרים שבין לבינה הוא. מאן דפריך הכי ס"ל דאי לאו משום דבעל בכלל בריות הוא הו' אמרינא דתשמישן עניו נפש הוא ודלא כרב נחמן דלמור לעיל דתשמישן דברים שבין לבינה הוא אליבא דר' יוסי: שאני הכא דמוכחא מילתא דע' היתרא קאמרה נפשה. כלומר אבעל קאמרה נפשה משום דלדידיה היא דמשתירא אכל לשאר עלמא לא אכטריכא למימר דלא קא משתירא (ב) דהכי דלשט איש היא: והשתא צברייתא. דהיך פירקין דבמעשר עניו מני לאיתנווי: ר' אליעזר אומר. וזנדרים פירות מעט הארץ בשנה השלישית וכו' וכו' להפריש מעשר עניו אינו נריך לקרות עליו שם מעשר עניו דלמעשה ראשון ליכא למיחש דליתי לוי ראהי דלא יהייה עם הארץ וליתבי ליה ולתרומה ליכא למיחש דלא תשדוד עמי הארץ על התרומה דלית בה עון מיתה ומעשר עניו ליכא בשנה השלישית אכל בתרומת מעשר מייחב דלא למדוד בה עון מיתה אלא (ג) מהיקשא דתרומה גדולה והואיל ולא כתיב בה צפירוש מיתה מש"ה לא לית ע"ה [להיקשא] ולא מפרשים מנהה תרומת מעשר ועל (אבות) מעשר עניו אינו לקרות עליו אפילו שם מעשר:

בכלל וצרייתא דמייטין צ"פ דב"ב דייקא נמי הכי דתינא התם ששהא שם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו ומדקתני לה סתמא משמע ודאי חפילו בא לעיר אחר שגדר אסור זו וכו"כ הרמב"ם ז"ל סתם צ"ט מהלכות נדרים (הגהה מ) כן נ"ל. ואפשר שהרמב"ם ז"ל לא חלק ולא הביאו בהלכותיו אלא ללמוד ממנו שאסור בזני אדם ששה בכלל לשנוי בשעת אמירה אע"פ שאינו בכלל לשנוי בשעת חלות הנדר דהאי דלמור דתינא ליתיה בגמרא דילן אכל לאו לכוון על הירושלמי בהלכותיה וצטעמיה אי נמי דירושלמי גופיה לאותם זני אדם ששה בכלל בשעת חלות הנדר פשיטא ליה מלשון זני אדם בגמרא דילן אכל דקויל אף דהא אמריה מפיך מדר"ע: איטיביה רבא לרב נחמן וכו' נעולה אינו מן היהודים. שאלה הגאון קאמרה דהא צלל נדרה ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא למה לה הפרה דהא איהו לא הו' בכלל אסור: שאני הכא דמוכחא מילתא דהיתרא קאמרה נפשה. לעולם בשלמא לאו בכלל בריות הוא אכל הכא כשאוסרת עליה הגאון תשמישן ואומרת נעולה אינו מן היהודים ע"כ דעתה הו' שהיא בעל בכלל אסורה דהיתרא קאמרה נפשה הלך הכא ודאי ע"כ בעל בכלל בריות הוא. ואיכא נכחי דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עניו נפש הוא ליפר לה לעולם וה"פ אי אמרת בשלמא דבעל בכלל בריות הוא וכו' אמרה נעולה אינו מן היהודים בעלמא דלא הו' אסור וכו' אמר ר' יוחנן דהא אמרינן דהא ליכא למימר דאמרה קיום נהנה מן הגביות דוקא בעבור שגלה אכל ממה שיקח הבעל מהם הענה א"כ אמאי יפר בעבור שמתחייב אפי' ביה לבינה לא הו' כיון שזינן העל להביא ממקום שיראה ה"ר יונה י"ב ויפר לא נעולה אף אחר שגירשה ואמאי תהא נעולה אי היהודים אלא לאו בעל בכלל בריות הוא וכו' אמריה נעולה אינו מן היהודים מתשמשים קאמריה והו' ביה לבינה ושמני שאני דמוכחא מילתא דהא סברה וכו' נמי בעל לאו בכלל בריות בעלמא הכא הו' בכלל בריות והבי משמע לן נעולה מבעל בתשמשים נדרה ושמה ה"ק

נדור מיורדי הם לאחר שלשים יום כאלו אדם שצעת נדרו הוא מיורדי הם ולאחר מכן קודם שלשים יום נעשה מיוצבי יצנה דתלי ליה האי דינא צפולגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא ולדין דקיי"ל כר' עקיבא אסור זו כיון שהיה מיורדי הם צעת נדרו וכדכתיבא הו' ירושלמי בהלכות הרמב"ם ז"ל צפרק ארבעה נדרים וכדכתיבא לה נמי לעיל (דף ג.) וכיון דתלי ליה להאי דינא צפולגתא דר' ישמעאל ור' עקיבא מיניה דכי היכי דצאומן שהיו צעת נדרו יורדי הם ואח"כ נעשו יושבי אסור לר' עקיבא ומותר לרבי ישמעאל הכי נמי כי הו' אפכא דהיינו צאומן זני אדם שהיו צעת נדרו יושבי יצנה ולאחר מכן נעשו יורדי הם אסור לר' ישמעאל ומותר לר"ע ולפוס האי פירושא דפרשי"ל לא אמי האי ירושלמי כגמרא דילן דהא הכא מסקינן דהיינו דבעל לאו בכלל בריות צעתה שגדרה אפי' הכי כשתתגרש

אסורה זו מפני שחזר להיות בכלל בריות אלמא לאו דתא אמריה לצחוד אזלינן. וכי תימא רב נחמן מוקי לה למתני' כר' ישמעאל דאילו דתא שעה שגדר חל זה ומש"ה קתני דתתגרש אסורה ליהנות מבעלה ליתא דהא סתם לן תנא כהאי פירקא כר"ע דתנן לקמן [פסח:] אמרה הריני זירה לאחר ל' יום אע"פ שנשאת בתוך שלשים יום אינו יכול להפר אלא ודאי כי קתני דתתגרש אסורה לבעלה חפילו רבי עקיבא מודה בה הלכך להאי פירושא גמרא דילן לא אמי כירושלמי. ונראה לי דליכא למיסקנן בהא אגמרא דזני מערבא כיון דגמרא דילן פליגא עלה דלפוס גמרינן אסור זין צבני אסור שהיו בכלל לשנוי בשעת הנדר זין צבני אדם שהיו בכלל לשנוי לאחר מכן וסבירי דר' עקיבא לא קשיא דהא מילתא כלל משום דהא מילתא תליא בלשון זני אדם ובגמרא דילן סברינן דככלל לשון זני אדם כולוהו בכלל ור"ע צמילתיה דתא דרשא דקראי דייק ליה הכי דלא שייך התם לשון זני אדם כלל וצירושלמי לא סבירי הכי אלא סבירי דהגורד מיורדי הם ודאי להנכו דהו' יורדי הם צעת עיקר נדרו קא מכוין ומש"ה לית ליה למידק אלא לידע אהו שעה הו' עיקר נדרו אס שעת האמירה או שעת החלות ומש"ה אמרינן התם דתלי צפולגתא דרבי ישמעאל ור' עקיבא. האי הו' פירושא דירושלמי ומאן דלא מילתא ליה הכי לא סבר ליה מילי. ובגמרא דילן סברינן דלא תליא בהא מילתא כלל אלא בלשון זני אדם שכולן (דף ט.) המודר הנאה מאנשי העיר וכו' אדם אחד ונשתתה עמם כל

ששהא שם שנים עשר חדש אסור ליהנות ממנו ומדקתני לה סתמא משמע ודאי חפילו בא לעיר אחר שגדר אסור זו וכו"כ הרמב"ם ז"ל סתם צ"ט מהלכות נדרים (הגהה מ) כן נ"ל. ואפשר שהרמב"ם ז"ל לא חלק ולא הביאו בהלכותיו אלא ללמוד ממנו שאסור בזני אדם ששה בכלל לשנוי בשעת אמירה אע"פ שאינו בכלל לשנוי בשעת חלות הנדר דהאי דלמור דתינא ליתיה בגמרא דילן אכל לאו לכוון על הירושלמי בהלכותיה וצטעמיה אי נמי דירושלמי גופיה לאותם זני אדם ששה בכלל בשעת חלות הנדר פשיטא ליה מלשון זני אדם בגמרא דילן אכל דקויל אף דהא אמריה מפיך מדר"ע: איטיביה רבא לרב נחמן וכו' נעולה אינו מן היהודים. שאלה הגאון קאמרה דהא צלל נדרה ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא למה לה הפרה דהא איהו לא הו' בכלל אסור: שאני הכא דמוכחא מילתא דהיתרא קאמרה נפשה. לעולם בשלמא לאו בכלל בריות הוא אכל הכא כשאוסרת עליה הגאון תשמישן ואומרת נעולה אינו מן היהודים ע"כ דעתה הו' שהיא בעל בכלל אסורה דהיתרא קאמרה נפשה הלך הכא ודאי ע"כ בעל בכלל בריות הוא. ואיכא נכחי דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עניו נפש הוא ליפר לה לעולם וה"פ אי אמרת בשלמא דבעל בכלל בריות הוא וכו' אמרה נעולה אינו מן היהודים בעלמא דלא הו' אסור וכו' אמר ר' יוחנן דהא אמרינן דהא ליכא למימר דאמרה קיום נהנה מן הגביות דוקא בעבור שגלה אכל ממה שיקח הבעל מהם הענה א"כ אמאי יפר בעבור שמתחייב אפי' ביה לבינה לא הו' כיון שזינן העל להביא ממקום שיראה ה"ר יונה י"ב ויפר לא נעולה אף אחר שגירשה ואמאי תהא נעולה אי היהודים אלא לאו בעל בכלל בריות הוא וכו' אמריה נעולה אינו מן היהודים מתשמשים קאמריה והו' ביה לבינה ושמני שאני דמוכחא מילתא דהא סברה וכו' נמי בעל לאו בכלל בריות בעלמא הכא הו' בכלל בריות והבי משמע לן נעולה מבעל בתשמשים נדרה ושמה ה"ק

נטולה אני מן היהודים מותרת אני מהם מתשמשים שלא יהיה שום יהודי ממנה (לעיר) (א) אין אדם צריך לקרות שם על מעשר עניו של דמאי. דלאמרינן (פסותי מת.) דיומן כהן גדול שלח צבל גדול ישראל ויזאה את עמי הארץ משורין על המעשרות חוץ מתרומה גדולה, אמר להן לישראל בני כסף שהתרומה במיתה כך הטבל במיתה. עמד ומקן הלוקח מעט הארץ ויפריש כל המעשרות ומעבדן לעמנו ואוכל, מעשר ראשון שהיה מותר לזרים, ומעשר שני אוכלו בירושלים, ואם שנת מעשר שני הוא מתקור ר' אליעזר ומכמיו, וקאמר ר' אילא דלא נפשי אפרכי מספק דלא נריך, אלא חפילו לקרות עליו את השם ולומר מעשר עני של כרי זה היא צפוטו או דמיומו נמי לא נריך (מכות טו:).

פירוש הרא"ש

והתנן בתפוחא אני מן היהודים ב"י ה"ג ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא חלקו אמאי נריך להפר דמי שאינו בכלל בריות גמ' אינו בכלל יהודים וא"כ חלקו אמאי נריך להפר והרי לא סברה נפשה עליו: שאני ב"ח דמוכחא מילתא הו' דבעלמא לא הו' בעל בכלל בריות הכא מוכחא מילתא דהו' בכלל יהודים שאני זכירה ליה לנסור עמלמא אלא מני שהיא מותרת לו וי"א וכו' אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עניו נפש אינו מן היהודים וי"א דאי בעל לא הו' בכלל בריות א"כ נעולה אינו מן היהודים לאו לענין משמשים קאמריה דכלאו הכי אסורה להם אלא לענין הנאה קאמריה שאלה הנאה עולם עליה והו' נדרי עניו נפש ויפר נעולה לעולם וי"א דאי בעל לא הו' בכלל בריות א"כ נעולה אינו מן היהודים לענין משמשים קאמריה וצטעמיה אי נמי דירושלמי גופיה לאותם זני אדם ששה בכלל בשעת חלות הנדר פשיטא ליה מלשון זני אדם בגמרא דילן אכל דקויל אף דהא אמריה מפיך מדר"ע: איטיביה רבא לרב נחמן וכו' נעולה אינו מן היהודים. שאלה הגאון קאמרה דהא צלל נדרה ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא למה לה הפרה דהא איהו לא הו' בכלל אסור: שאני הכא דמוכחא מילתא דהיתרא קאמרה נפשה. לעולם בשלמא לאו בכלל בריות הוא אכל הכא כשאוסרת עליה הגאון תשמישן ואומרת נעולה אינו מן היהודים ע"כ דעתה הו' שהיא בעל בכלל אסורה דהיתרא קאמרה נפשה הלך הכא ודאי ע"כ בעל בכלל בריות הוא. ואיכא נכחי דגרסי ואי אמרת בעל לאו בכלל בריות הוא נדרי עניו נפש הוא ליפר לה לעולם וה"פ אי אמרת בשלמא דבעל בכלל בריות הוא וכו' אמרה נעולה אינו מן היהודים בעלמא דלא הו' אסור וכו' אמר ר' יוחנן דהא אמרינן דהא ליכא למימר דאמרה קיום נהנה מן הגביות דוקא בעבור שגלה אכל ממה שיקח הבעל מהם הענה א"כ אמאי יפר בעבור שמתחייב אפי' ביה לבינה לא הו' כיון שזינן העל להביא ממקום שיראה ה"ר יונה י"ב ויפר לא נעולה אף אחר שגירשה ואמאי תהא נעולה אי היהודים אלא לאו בעל בכלל בריות הוא וכו' אמריה נעולה אינו מן היהודים מתשמשים קאמריה והו' ביה לבינה ושמני שאני דמוכחא מילתא דהא סברה וכו' נמי בעל לאו בכלל בריות בעלמא הכא הו' בכלל בריות והבי משמע לן נעולה מבעל בתשמשים נדרה ושמה ה"ק

לעולם בעל לאו בכלל בריות הוא והאי דנריך להפר חלקו כר"ג לעיל ג"כ היא שלא אצטעמיה וי"א לפוס ריהטא דעלמא בעל בכלל בריות הוא ולקן דמקו לעשות גיבא אחרת: אין אדם צריך לקרות שם למעשר עניו של דמאי. הלוקח תפוחה מע"ה נריך להפריש מעשר ראשון ומעשר שני מספק אלל מעשר עניו כר' יצחק: